

MUHASEBE EĞİTİMİNİN NİTELİĞİ VE BU EĞİTİMİN MUHASEBECİLİK MESLEĞİ İLE İLGİLİ ALGILARA ETKİSİ: ÇANKIRI MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ

İbrahim BOZKURT¹, Sezer ÖKSÜZ², Rifat KARAKUŞ³

Özet

Piyasaların gelişimi, finansal işlemlere ait hukuki mevzuatın artması, parasal işlemlerin daha da karmaşık hale gelmesi ve birçok teknolojik yenilik muhasebecilik mesleğini günümüzde çok önemli bir konuma getirmiştir. Mesleğin öneminin artışı daha nitelikli ve eğitilmiş muhasebe meslek elemanı ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Çalışmada belli bir eğitim kurumundan hareketle Türkiye'deki muhasebe eğitiminin, teorik anlamda yeterli olup olmadığının yanında, meslek için gerekli olan diğer mesleki ve ahlaki değerleri benimsetip benimsetemediğinin ortaya konulmasına çalışılmıştır. Bunu yanında, öğrencilerin muhasebecilik mesleği ile ilgili algılarının, muhasebe eğitimini aldıktan sonra olumlu bir biçimde değişip değişmediği ortaya konulmak istenmiştir. Bu amaçla, Çankırı MYO'da öğrenim gören 180 öğrenci üzerinde yapılan anketten elde edilen veriler, SPSS 15 programına aktarılmıştır. Çalışmanın amacına uygun şekilde oluşturulan hipotezlerin test edilmesinde ise Kruskal Wallis H Testi ile Spearman Korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Çalışma sonuçları muhasebe eğitiminin, muhasebecilik mesleği ile ilgili bilimler açısından öğrencileri bilgilendirmenin dışında yetersiz olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe, muhasebe eğitimi, muhasebecilik

Qualification of Accounting Education and Effect of this Education to Perceptions Related to Accountancy : An Example of Çankırı Technical College

Abstract

Accountancy has become a very important position due to development of markets, increase of legal issues of the financial transactions, become even more complex of financial transactions and a lot of technologic innovations. The increase in the importance of accountancy has revealed the need for members of accountancy who has been well educated and qualified. In this study, it has been studied for presenting whether sufficient of accounting education in Turkey and whether adopts another professional ethics which accountancy needs. In addition, it has

¹ Öğretim Görevlisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi MYO, ibozkurt@karatekin.edu.tr

² Öğretim Görevlisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi MYO, sezeroksuz@karatekin.edu.tr

³ Öğretim Görevlisi, Çankırı Karatekin Üniversitesi MYO, rifatkarakus@karatekin.edu.tr

been examined whether students' perceptions related to the accountancy have positive change after students were trained in the field of accounting. For this purpose, data from the survey which implemented to 256 students in Çankırı MYO is transferred to SPSS15 version. Kruskal Wallis H Test and Spearman Correlation is used to test the hypothesis. The results of this study reveal that accounting education is not enough except that the point of sciences related to accountancy.

Keywords: Accounting, accounting education, accountancy

1. Giriş

Muhasebecilik mesleği, muhasebe tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olsa da hukuki olarak benimsenmeye başlaması 1800'lü yılların sonlarını bulmuştur. Geçmişte defter tutup borç-alacak ilişkisini takip etmeyi iş edinen muhasebecilik mesleği, sadece okuma yazma bilen kişiler tarafından yapılabilirdi. Ancak gelişen teknolojik ve ekonomik gelişmeler neticesinde işletme türlerinin çeşitlilik göstermeye başlaması ile özel ve kamu kuruluşlarındaki ekonomik faaliyetlerin karmaşıklaşması, mesleği icra edenlerin bir çok konuda bilgi sahibi olmalarını gerektirmiştir. Böylece muhasebecilik işini yapanlar; ilgili işi bir meslek haline getirmek, mesleği icra etmek isteyenlere gerekli eğitimin verilmesine yardımcı olmak, mesleğin niteliğini arttırmak ve meslek ile ilgili belli ilke ve kuralları ortaya koymak için örgütlenmeye başlamışlardır.

Örgütlenme çabası da ancak 19. yüzyılda muhasebecilik mesleğinin uzmanlaşmasını ve hukuki bir nitelik kazanmasını sağlamıştır. Şöyle ki günümüzde, muhasebecilik mesleğini icra etmek isteyenlerin hukuki olarak belli bir eğitim düzeyine sahip olmaları gerekmektedir. Ancak ilgili kişilerin mesleği icra etmek için aldıkları eğitim de tek başına yeterli olmamaktadır. Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kurumu'nun (International Accounting Education Standards Board) 2005 yılında yürürlüğe koyduğu, Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları'ndan (International Education Standards for Professional Accountants [IESs]) dördüncüsünde de belirtildiği gibi, muhasebecilik mesleğini icra etmek isteyenlerin; muhasebe, finans, işletme ve hukuk gibi bir çok bilim hakkında eğitim almalarının yanında, dürüstlük, objektiflik, mesleki özen, gizlilik ve bağlılık, profesyonel davranış, bağımsızlık, şüphecilik ve sosyal sorumluluk gibi mesleki ve ahlaki değerler hususunda da eğitilmeleri gerekmektedir (International Federation of Accountants [IFAC], 2010).

Bu çalışmanın amacı, belli bir eğitim kurumundan hareketle Türkiye'deki muhasebe eğitiminin, teorik anlamda yeterli olup olmadığının yanında, meslek için gerekli olan mesleki ve ahlaki değerleri benimsetip benimsetemediğinin ortaya konulması olacaktır. Çalışmanın ikincil amacı ise öğrencilerin muhasebecilik mesleği ile ilgili algılarının, muhasebe eğitimini aldıktan sonra olumlu bir biçimde değişip değişmediğini ortaya koymak olacaktır.

Söz konusu çalışma ile; muhasebecilik mesleğini icra edecek kişilerin yetiştirilmesi ile ilgili olarak, mesleğin çok daha ileri seviyelere taşınması ve toplumdaki

saygınlık seviyesinin daha da artırılması için önemli veriler sağlanacağı düşünülmektedir.

Ayrıca Türkiye’de, muhasebe eğitiminin müfredatına ve öğretim tekniklerine yönelik birçok çalışma mevcut ise de, muhasebe eğitimi alan öğrencilerin, mesleğe yönelik algılarının eğitim sonrasındaki değişimini ölçen bir araştırmaya rastlanmayışı da böyle bir çalışmanın yapılmasını gerekli kılmıştır

Bu konuya benzer bir çalışmayı Fisher ve Murphy (1995) İngiltere’de yapmıştır. İlgili çalışmada, 1992 yılında büyük ölçüde mesleki ve teknik eğitim kurumlarından oluşturulmuş bir üniversitede, muhasebe eğitimi alan ve almayan öğrencilerin muhasebe ve muhasebecilik mesleği ile ilgili algılarının ne olduğu araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçları arasında; muhasebecilik mesleğinin toplumun bazı kesimleri tarafından “sahtekarlık” olarak algılandığına, bazı kesimleri tarafından da yüksek statü göstergesi olarak benimsendiğine ve muhasebecilik mesleğinin öğrenciler tarafından, yükseköğretim kurumlarında yer alan bilim dalları içerisinde ve toplumsal hiyerarşide en yüksek mertebede algılandığına, değinilmiştir.

Konu ile alakalı olan ulusal çalışmalardan bir kaçısı da aşağıdaki gibidir:

Terim ve Öztürk (2009) meslek yüksekokulu muhasebe programı öğrencilerinin demografik özelliklerini, muhasebe eğitimi tercih etmelerinde etkili olan faktörleri, muhasebe programını nasıl değerlendirdiklerini ve gelecek ile ilgili planlarını inceleyen çalışmalarında, anket yöntemi kullanmış, frekans ve ki-kare analizleri ile anlamlı sonuçları belirlemişlerdir. Öğrencilerin muhasebe programını tercih etmelerinde mezun oldukları lisenin ve ailelerinin etkisinin bulunmadığı, meslek yüksekokulunun muhasebe ders içeriklerinin meslek liselerine göre daha kapsamlı, ancak uygulamalı eğitim imkanlarının daha sınırlı olduğu ve öğrencilerin mezun olduktan sonra, ağırlıklı olarak banka- finansman alanında uzman ve Bağımlı Mali Müşavir olmayı hedefledikleri sonucuna varılmıştır.

Özcan, Ünal ve Helhel (2009) meslek yüksek okulları muhasebe bölümü öğrencilerinin muhasebecilik mesleğine bakış açıları ve bağlı buldukları Meslek Yüksek Okulu’nun mesleğe olan katkısını araştırmışlardır. Öğrencilerin muhasebe mesleğine bakış açılarını, cinsiyet ve öğrenim durumlarına bağlı olarak incelemişlerdir. 312 öğrenci üzerinde anket uygulaması yapmışlardır. Çalışmanın sonucunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla muhasebe mesleğinden daha çok memnun oldukları ve toplumun muhasebe mesleğine olumlu baktığını düşündükleri ortaya konulmuştur. Diğer bir sonuç olarak da birinci öğretim öğrencilerinin ikinci öğretim öğrencilerine oranla muhasebe mesleğini daha itibarlı buldukları belirtilmiştir.

Kurnaz ve Gümüş (2010) araştırmalarında muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin algılarını belirlemeye çalışmışlardır. Uygulamalı bilimler meslek yüksekokulu muhasebe bölümünde öğrenim gören 135 öğrenci ile yapılan anket çalışması sonucunda öğrencilerin

büyük bir çoğunluğunun muhasebe mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışları tasvip etmediği ortaya konulmuştur. Ayrıca öğrencilerin devam etmekte oldukları sınıflarıyla ve cinsiyetleriyle etik dışı davranışlara ilişkin algılamaları arasında farklılık olduğu belirtilmiştir. Üst sınıftaki öğrencilerin alt sınıftaki öğrencilere göre, bayan öğrencilerin de erkek öğrencilere göre etik konulara daha hassas oldukları sonucuna varılmıştır.

Ekşi, Özçalıcı, Büyükkonuklu (2011), anket yöntemi kullanarak yaptıkları çalışmada, muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleğine bakış açılarını incelemiştir. Fakülte, meslek yüksekokulu ve meslek lisesi düzeylerinde uygulanan anketler sonucunda, cinsiyet değişkeninin algılama farklılıklarında çok fazla anlam ifade etmediğini, öğrenim düzey farklılıklarının ise cinsiyet değişkeninin tersine algılama farklılıklarına neden olduğunu gözlemlemiştir.

2. Muhasebe ve Muhasebecilik Mesleği

Muhasebe, “hesaplaşma, karşılıklı hesap görme” olarak tanımlanmaktadır. Muhasebe kayıtları ise kişilerin ya da işletmelerin birbirlerine karşı ne kadar borçlu olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmaktadır (Kutlu,2008:149)

Ancak teknolojinin gelişmesi, çeşitli şirket türlerinin ortaya çıkması, ülkelerin ekonomik ve sosyal yapıların değişmesi ve hukuki sistemlerde meydana gelen gelişmeler ile birlikte, muhasebenin işlevi ve doğal olarak da tanımı değişmiştir. Günümüzde muhasebe, “işletme için finansal sonuçlar doğuran olay ve işlemlere ait verileri parasal tutarlar ve gereğinde diğer sayısal veriler halinde toplayan, bu verileri, işletme ile ilgisi olan belli başlı kişilerin gereksinim ve amaçlarını göz önünde bulundurarak kayıt, sınıflandırma ve analiz yoluyla işleyen, elde ettiği sonuçları çoğunluğu dönemsel olarak düzenlenen özetleyici raporlar halinde ilgilere sunan sistematik bir bilgi sağlama düzeni olarak tanımlanabilir” (Büyükmirza, 2009:27).

O halde, muhasebenin tanımı içerisindeki faaliyetleri yapanlar da muhasebeci olarak tanımlanabilir. Muhasebecilik mesleğinin ortaya çıktığı ilk dönemlerde sadece defter tutan kişi olarak anılan muhasebeci, teknolojide yaşanan gelişmeler ile birlikte muhasebe bilgilerini toplayıp kaydetmenin yanı sıra işletmenin finansal durumunu yorumlayan ve bilgi kullanıcılarının karar verme süreçlerine yardımcı olan bir hüviyet kazanmıştır (İbiş, 2002).

Ayrıca muhasebe tarihinin ilk zamanlarına nazaran, muhasebe biliminin hukuk, maliye, ekonomi ve vergi gibi bilim dallarıyla gittikçe daha fazla ilişkili olması nedeniyle muhasebecilerin de ilgili alanlarda bilgi sahibi olmaları zorunlu olmuştur. Böylece muhasebecilik, ilgili alanlarda uzmanlaşma gerektiren bir meslek haline gelmiştir.

Yerine getirdiği faaliyetler nedeniyle ekonomik ve sosyal açıdan çok önemli bir yere sahip olan mesleğin, geçmişten günümüze çok talep edilen bir meslek olmasında; işletme sahiplerinin yönetsel açıdan kendi işletmelerini, devletlerin

vergisel açıdan işletmeleri ve halklarında kaynak kullanımı açısından hem devletleri hem de işletmeleri denetleme isteği etkili olmuştur.

3. Muhasebecilik Mesleğinin Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Tarih biliminin yararlarından birisi de bir yol haritası olarak insanların geçmişini anlamalarına ve geleceğe dair sağlıklı karar vermelerine yardımcı olmaktır. Muhasebecilik mesleğinin tarihi de aynı yararları sahiptir. Muhasebecilik mesleğinin tarihi, aslında sermaye piyasalarının tarihini yansıtır. Öyle ki piyasaların iyi zamanlarında, muhasebecilik mesleği itibar görmeyen zevkini yaşayabilirken işler kötüye gittiğinde de var olan saygınlığını bir gecede yitirebilir (Turner, 2006).

Muhasebecilik mesleği ile piyasalar arasındaki böyle bir ilişki, para ve sermaye piyasalarının gelişmesi ve ekonomik şartların da ülkeden ülkeye farklılaşmasıyla muhasebecilik mesleğinin farklı ünvanlar altında icra edilmesine yol açmıştır. Örneğin, ABD'de ki muhasebecilik mesleği mensupları; Sertifikalı Kamu Muhasebecisi, Sertifikalı İç Denetçi ve Kamu Muhasebecisi gibi ünvanlara sahiptir.

Muhasebecilik mesleğinin, muhasebenin ortaya çıktığı ilk zamanlardan beri icra edilmekte olduğu bilinse de, hukuki anlamda meslek hüviyetine sahip olması ilk kez İngiltere'de gerçekleşmiştir.

Muhasebecilik mesleğinin, Türkiye'deki hukuki gelişimini ise Karayalçın (1977)'ın ifadeleri ile özetlersek; şunlar söylenebilir:

Öncelikle 1938 yılında, 3499 sayılı Avukatlık Yasası TBMM'de görüşülürken mali işlerin takibinin, avukatların yerine Maliye Bakanlığı'nda 15 yılını doldurmuş yüksek okul mezunlarınca yapılmasının gerektiği, ilk defa savunulmuştur.

Sonrasında ise 1944 yılında TBMM'ye sunulan Vergi Usul Kanunu tasarısında, vergi uzmanlığı mesleğinin oluşturulması teklif edilmiş ancak ilgili hususun farklı bir kanun konusu olduğu gerekçesiyle de tasarıdan çıkarılmıştır.

1958 yılına gelindiğinde, Serbest Hesap Mütahassıslığı Kanun Tasarısı adı ile bir yasa tasarısı hazırlanmış, ancak tasarı mecliste görüşülmemiştir.

1963 yılında Maliye Bakanlığı tarafından, Serbest Mali Müşavirlik Kanun Tasarısı adı altında bir tasarı hazırlanmış, ancak yine TBMM'de görüşülmemiştir.

Bundan sonraki yıllarda aynı çerçevede hazırlanan kanun tasarıları, sırasıyla 1966 ve 1969 yıllarında meclise sunulsa da sonuçları öncekiler gibi olmuştur.

Ancak nihayet 13 Haziran 1989 tarihine gelindiğinde, 20194 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ile muhasebecilik mesleği, Türkiye'de hukuki bir nitelik kazanmıştır. Ülkemizde bu meslek ile ilgili son değişiklik ise 26 Temmuz 2008 tarihinde 26948 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5786 sayılı Serbest

Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ile yapılmıştır. İlgili kanun değişikliği ile serbest muhasebecilik mesleği kaldırılmış, meslek mensubu olabilmenin şartları değiştirilmiş ve staj süreleri gibi konularda bazı değişiklikler yapılmıştır.

Muhasebecilik mesleğinin ülkemizdeki hukuki geçmişi yukarıdaki gibi olsa da aslında mesleğin ilk örgütünü, 1935 yılında kurulan ve kısa bir süre sonra da kapanan Muhasebeciler ve Murakıplar Cemiyeti temsil etmektedir (Marşap, 1995).

1942 yılında, 14 kişi ile kurulan Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD), ülkemizdeki muhasebecilik mesleğinin tarihi gelişimi içinde önemli bir kilometre taşı olmuştur (TMUD, 2010).

İlerleyen yıllarda da 1977’de Mali Müşavirler ve Muhasebeciler Birliği, 1987’de Bağımsız Denetim Derneği ve 1989 ‘da da Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) gibi örgütlenmeler, muhasebecilik mesleğinin gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuşlardır.

4. Muhasebecilik Mesleği İçin Gerekli Nitelikler ve Eğitim Standartları

Muhasebe faaliyetlerinin insan toplulukları, işletmeler ve devletler açısından çok önemli bir konuma gelmesi, meslek mensuplarının başta eğitim olmak üzere her konuda çok iyi bir donanıma sahip olmasını gerekli kılmıştır.

Sözü edilen gerekliliğin nedenini Myer (1931), yaklaşık 80 yıl önceki çalışmasında çok iyi gözlemlemiştir. İlgili çalışmada Myer, gerek sınıf ortamında gerekse de piyasadaki fiili uygulamalar esnasında birçok muhasebeci ve muhasebe öğrencisi ile iletişim halinde olduğunu belirtmiş ve muhasebecilik mesleği ile ilgili bilgi eksikliğinden yakınmıştır. Yine çalışmada, muhasebe tarihi bilgisinin eksik olduğuna, muhasebenin doğru bir şekilde uygulanması için gerekli olan yasalardan haberdar olunmadığına, tüm bunların doğal sonucu olarak da diğer ülkelerin muhasebe uygulamalarının takip edilmediğine ve en kötüsü, bu konularda bilgilenecek için bir çaba içerisinde olunmadığına değinmiştir.

Bu ve buna benzer nedenlerden dolayı birçok ülke ve kurum muhasebe eğitimine önem vermeye başlamış ve konu ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de muhasebecilik mesleğini iş edinecek olanların belli bir eğitim düzeyine sahip olmalarının gerektiği, daha önce değinilen ilgili yasalarla zorunluluk haline getirilmiştir.

Ayrıca konu ile ilgili olarak Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants [IFAC]) tarafından da Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları (International Education Standards for Professional Accountants [IESs]) adı altında ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Düzenlemeler ile yürürlüğe giriş tarihleri şöyledir (IFAC, 2010):

- IES 1: Bir Muhasebecilik Mesleği Eğitimi Programına Giriş Koşulları (01 Ocak 2005),
- IES 2: Muhasebecilik Mesleği Eğitim Programlarının İçeriği (01 Ocak 2005) ,
- IES 3: Mesleki Beceriler ve Genel Eğitim (01 Ocak 2005),
- IES 4: Mesleki Değerler, Ahlak ve Tutum (01 Ocak 2005),
- IES 5: Staj İhtiyacı (01 Ocak 2005),
- IES 6: Mesleki Yeterliliğin ve Yetkinliğin Ölçülmesi (01 Ocak 2005),
- IES 7: Sürekli Mesleki Gelişim: Mesleki Yeterliliğin Sürekli Gelişimi ve Hayat Boyu Öğrenme Programı (01 Ocak 2006) ve
- IES 8: Denetim Mesleği İçin Yeterlilik Koşulları (1 Temmuz 2008).

IES 1, IFAC üyelerinin muhasebecilik mesleği eğitimine ve staj programlarına giriş için gerekli şartları belirlemekte ve değerlendirmektedir. Standarda göre; IFAC üyeliği sağlayacak bir muhasebecilik mesleği eğitim programına giriş şartı, en az lisans mezunu veya dengi bir programdan mezun olmaktadır.

IES 2, muhasebecilik mesleği eğitim programına girenlerin, ileri düzeyde muhasebe bilgisine sahip olmalarını sağlamak için program içeriğini belirlemektedir. Standarda göre program, muhasebe, finans ve ilgili bilgiler; organizasyon ve işletme bilgisi; bilişim teknolojileri bilgisi ve yeterliliği temel bilgilerini kapsamaktadır.

IES 3, programa girenlerin, muhasebecilik mesleği mensuplarında olması gereken niteliklere ulaşmaları için ihtiyaç duyacakları becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu beceriler; zihinsel beceriler, teknik ve işlevsel beceriler, kişisel beceriler, kişiler arası iletişim becerileri ile örgütlenme ve işletme becerileridir.

IES 4, programa girenlerin uzman bir muhasebeci olması için onların uygun mesleki ve ahlaki değerleri ile donatılmasını amaç edinmektedir. Standarda göre; her bir programın amacı, katılımcıya kendi milli ve kültürel çevresini yansıtacak olan mesleki değerler, etik ve tutumları öğretmek olsa da tüm programlar en azından şunları öğretmelidir: etik niteliği, dürüstlük, objektiflik, mesleki yeterlilik ve özen, gizlilik ve bağlılık, temel etik ilkelerine uygunluk, profesyonel davranış ve teknik standartlara uygunluk, bağımsızlık, şüphencilik, hesap verebilirlik ve sosyal sorumluluk...

IES 5, mesleki yeterliliğin geliştirilmesi amacıyla muhasebe uygulamalarının yapıldığı ortamların tanınması, muhasebe bölümünün diğer bölümlerle olan ilişkisinin anlaşılması, mesleki değerlerin, ahlaki ilkelerin ve uygun tutumların iş ortamında görülmesi gibi staj uygulamalarını düzenlemektedir.

IES 6 daha çok, muhasebecilik mesleği ile ilgili bilgi ve becerilerin yeterli olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılacak sınavların ne şekilde olacağına yöneliktir.

IES 7, muhasebecilik mesleği ile ilgili yeterlilik onaylandıktan sonra, meslek mensuplarının hizmet kalitelerini korumak ve geliştirmek amacıyla oluşturulmuştur.

Son olarak IES 8, denetçilerin görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilmesi ve kamu çıkarlarının korunabilmesi için, denetçilerin yeterli eğitime ve beceriye sahip olmalarının gerektiğini ortaya koymaktadır.

Aynı standart; İşletme faaliyetlerinin uluslararası bir nitelik kazanmasının, ülke sınırları içinde ve dışında yüksek kalitede ve tutarlı finansal raporlama ihtiyacını arttırdığına ve söz konusu durumun da muhasebe ve denetimi doğrudan etkilediğine değinmiştir. Bu yüzden ilgili standart, denetim uzmanları için gerekli yeterlilik şartlarının belirlenmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur.

Denetim uzmanları için belli bir eğitim standardının gerekliliğinin, sadece ilgili alanda yeterli bir performans göstermek için belli bir bilgi ve yeteneğe ihtiyaç duyulduğundan değil, finansal bilgiler üzerindeki denetimin kamu ve üçüncü kişileri de ilgilendirdiğinden dolayı şart olduğunu belirten IES 8, denetim uzmanları için yeterlilik şartlarını; profesyonel bir muhasebeci niteliğine, lisans veya eşdeğeri bir eğitim derecesine ve bu bölümde dile getirilen diğer şartlara sahip olmak şeklinde belirtmiştir.

Ayrıca denetim uzmanları için hazırlanan gelişim ve eğitim programlarının, finansal bilgilerin ileri düzeydeki denetimini, ileri düzeyde finansal muhasebe ve raporlama ile bilgi teknolojileri eğitimlerini içermesi gerektiğine değinmiştir. Aynı programın; ilgili denetim standartlarının uygulanması, ilgili finansal raporlama standartları uygulamalarının değerlendirilmesi, soruşturma, soyut mantıksal düşünce ve eleştirel analiz, mesleki şüphencilik ve mesleki yargıların uygulanması gibi yeteneklerini de içermesi gerektiğine değinmiştir.

IES 8; profesyonel muhasebecilerin, denetim uzmanı olmadan önce tamamlamaları gerektiği staj programı ile ilgili olarak da şunları dile getirmiştir; staj, muhasebecilerin edindikleri gerekli profesyonel bilgi, beceri ve değerleri, etik ve tutumları gösterebilecek kadar yeterli yoğunlukta ve uzunlukta olmalıdır. Ayrıca staj periyodunun önemli bir kısmı, finansal bilgilerin denetimi alanında olmalıdır.

Görüldüğü üzere; ülkemizdeki ve Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları'ndaki kriterlerin tamamı belli bir eğitim almış muhasebecilik mesleği mensuplarına yöneliktir. Ancak durum böyle olsa da dile getirilen kriterlerin; liseden üniversiteye kadar olan dönemde muhasebe eğitiminin her düzeyinde, salt ders içeriklerinin öğretilmesine yönelik bir çalışmanın eksik kalacağı, bu yüzden de teorik eğitimin yanında muhasebecilik mesleğinin gerektirdiği mesleki ve ahlaki

değerlerin de adaylara verilmesinin gerektiği hususunda, bir fikir beyan ettiği açıktır.

5. Uygulama

5.1. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmada test edilecek hipotezler şunlar olacaktır:

Hipotez 1: Muhasebe eğitimi, muhasebecilik mesleği için gerekli olan muhasebe bilimi ve bu bilim ile ilişkili diğer bilimler hususunda öğrencileri yeterli düzeyde bilgilendirmektedir.

Hipotez 2: Muhasebe eğitimi, muhasebecilik mesleğinin gerektirdiği mesleki ve ahlaki değerler hususunda öğrencileri bilinçlendirmektedir.

Hipotez 3: Muhasebe eğitimi, muhasebecilik mesleğine ilişkin düşünceleri olumlu yönde etkilemektedir.

5.2. Araştırmanın Verileri ve Yöntemi

Çalışmanın örnek kümesini; Çankırı Karatekin Üniversitesi Meslek Yüksekokulu'nun Muhasebe ve Vergi bölümünde 1. ve 2. sınıflarda eğitim alan 200 öğrenci oluşturmaktadır. Ancak çalışmada 20 öğrenciyle hiçbir şekilde iletişime geçilemediği için çalışma, iletişim kurulan 180 öğrenciyi kapsamaktadır. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımı ise şu şekildedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı.

Sınıflar	Öğrenci sayısı	Yüzde (%)
1 Muhasebe Sınıfı	90	50
2 Muhasebe Sınıfı	90	50
TOPLAM	180	100

Çalışmanın kapsamını oluşturan Meslek Yüksekokulu'nun Muhasebe ve Vergi eğitimini bitiren öğrenciler "Önlisans Diploması" almaya hak kazanmakta ve muhasebe meslek elemanı unvanını almaktadırlar. Muhasebe meslek elemanı; bir iş yerine bağlı ya da kendi adına serbest muhasebecilik mesleği icra eden ya da kamu kurum ve kuruluşlarının muhasebe yönetimine katkı veren kişidir. Hemen iş hayatına atılmak isteyen mezunlar, serbest muhasebeci mali müşavir ile yeminli mali müşavir bürolarında yardımcı eleman olarak, banka, sigorta şirketleri ile turizm, inşaat ve endüstri işletmelerinde, muhasebe elemanı olarak iş imkânı bulabilmektedirler (Çankırı Karatekin Üniversitesi Meslek Yüksekokulu, 2010). İfadeler ile; çalışmanın hipotezlerini test etmek için seçilen kümenin yeterli niteliklere sahip olduğu, anlaşılmaktadır.

İlgili çalışma, bir saha araştırmasına dayanmakta olup ilgili veriler anket uygulaması neticesinde elde edilmiştir. Ankete tabi tutulan öğrenciler ile tek tek görüşülmüş ve öğrencilerden 26 adet soruya cevap vermeleri istenmiştir.

Anket soruları, öğrencilerin cinsiyetlerini; mezun oldukları lise türlerini; muhasebecilik mesleğini icra etmek isteyip istemediklerini; muhasebe bilimi ve bu bilim ile ilişkili diğer bilimlere hakkındaki bilgi düzeylerini; muhasebecilik mesleğini icra edecek olan kişilerde bulunması gereken ahlaki özellikler ile ilgili düşüncelerini; muhasebecilik mesleği ile ilgili düşüncelerini ve muhasebe eğitiminin tüm bunlara olan etkisini belirlemeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Uygulanan anket neticesinde elde edilen bilgiler SPSS 15 programı yardımıyla analiz edilmiştir. Öncelikle, hipotezlerin test edileceği anket soruları Cronbach Alfa yöntemine göre güvenilirlik analizine tabi tutulmuş ve Alfa (α) katsayısı % 58,6 olarak hesaplanmıştır. Sonrasında ise çeşitli kriterlere göre temel istatistikler bulunmuş ve en son olarak da hipotezler test edilmiştir. Hipotez testlerinde ise; Kruskal Wallis H testi yapılmıştır.

5.3. Araştırma Verilerinin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımları, Tablo 2 yardımıyla incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilerden biraz daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3’de de görüldüğü gibi ankete katılan 1. sınıf öğrencilerinin yaklaşık % 36 sı, 2. sınıf öğrencilerinin ise yaklaşık %25’i ticaret meslek lisesi mezunudur. Buna karşılık 1. sınıf öğrencilerinin yaklaşık % 55’ i ve 2. sınıf öğrencilerinin de yaklaşık %69’u düz lise mezunudur. Lise eğitimini muhasebe üzerine almış olan öğrencilerin görece olarak mesleği daha yakından tanıdıkları varsayılırsa, aslında durumun tam tersi olması beklenirdi. Ancak söz konusu durumun ülke genelinde nasıl olduğunun araştırılması ve eğer ülke genelinde de aynı duruma benzer bir durum söz konusu ise bunun gerekçelerinin araştırılması, başka bir araştırma konusu olması gerektiğinden dolayı burada ayrıca tartışılmayacaktır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımları.

Sınıflar \ Cinsiyet	Kız		Erkek		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. Sınıflar	51	56,7	39	43,3	90	100
2. Sınıflar	53	58,9	37	41,1	90	100
TOPLAM	104	57,7	76	42,3	180	100

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türü.

Sınıflar \ Lise Türleri	Düz Lise	Ticaret Meslek Lisesi	Anadolu Lisesi	Diğer Liseler	TOPLAM
	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %
1. Sınıflar	49 54,4	32 35,6	4 4,4	5 5,6	90 100
2. Sınıflar	62 69	22 24,4	3 3,3	3 3,3	90 100
TOPLAM	111 61,7	54 30	7 3,9	8 4,4	180 100

1. ve 2. sınıflara ayrı ayrı sorulan “eğer imkan verilirse muhasebecilik mesleğini icra etmek ister misiniz?” sorusuna verilen “evet” cevapları, 2. sınıflar için %72,2 lik bir oranla biraz daha fazla olsa da 1. sınıfların da yaklaşık % 66 sı, soruya evet cevabını vermiştir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Muhasebecilik Mesleğini İcra Etme İstekleri.

Sınıflar	Evet, isterim	Hayır, istemem	Fikrim yok	TOPLAM
	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %
1. Sınıflar	59 65,6	13 14,4	18 20	90 100
2. Sınıflar	65 72,2	12 13,3	13 14,5	90 100
TOPLAM	124 69	25 13,8	31 17,2	180 100

5.4. Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesi

Araştırmanın 1. hipotezi; muhasebe eğitiminin, muhasebecilik mesleği için gerekli olan bilim dalları ile ilgili teorik bilgilerin, öğrencilere öğretilmesi hususunda etkili olup olmadığını irdelemektedir. İlgili hipotezin testi için, muhasebe eğitimini henüz almamış varsayılan 1. sınıf öğrencileri ile muhasebe eğitimini tamamlamak üzere olan 2. sınıf öğrencilerinin, mevcut bilgi düzeyleri hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Diğer bir ifadeyle; öğrencilerin mevcut bilgi düzeyleri hakkındaki görüşleri, onların 1. veya 2. sınıf olmalarına göre farklılık gösterir mi? sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Bunun için de One Way Anova’ nın parametrik olmayan verilerdeki

karşılığı olan ve parametrik olmayan verilere sahip ikiden fazla grubun ölçümlerinin karşılaştırılmasında kullanılan bir yöntem olan Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Hesaplanan istatistik değerleri; muhasebe bilgisi için 23,617, finans bilgisi için 36,227, hukuk bilgisi için 28,408, ekonomi bilgisi için 41,288, bilgisayar teknolojileri bilgisi için 49,352 ve işletme bilgisi için 73,229 olarak hesaplanmış ve %5 seviyesinde istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur. Yani, muhasebe eğitimi sürecinden geçen öğrenciler ile muhasebe eğitimine başlamayan öğrencilerin bilgi düzeyleri arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ancak bunun olumlu bir farklılık mı yoksa olumsuz bir farklılık mı olduğunun da tespiti gereklidir. Bu yüzden bir de *Spearman Korelasyon* katsayısı hesaplanmıştır. *Spearman Korelasyon* katsayıları; muhasebe bilgisi için, 0,363, finans bilgisi için 0,450, hukuk bilgisi için 0,398, ekonomi bilgisi için 0,480, bilgisayar teknolojileri bilgisi için 0,525 ve işletme bilgisi için 0,640 olarak hesaplanmış ve %5 seviyesinde istatistiki olarak hem anlamlı hem de olumlu bulunmuştur. Muhasebe eğitimi alındıkça -bir üst sınıfa geçildikçe- verilen bilgilerin öğrenci açısından etkisinin arttığı hem istatistiki olarak hem de Tablo 5'in incelenmesi suretiyle tespit edilmiş ve söz konusu olan hipotez kabul edilmiştir.

Ancak, her ne kadar birinci hipotez kabul edilmiş olsa da burada düşünülmesi gereken durum; öğrencilerin aldıkları eğitim seviyesi ile öğrenciler açısından özellikle muhasebe, hukuk, finans ve ekonomi bilgilerinin yeterliliği arasında zayıf bir ilişkinin var olmasıdır. Çünkü değişkenlere ait korelasyon katsayıları 0,50'den küçüktür (Günay, 2010). Bu noktada ilgili kuruma düşen görev, öğrencilerin düşüncelerini dikkate alarak bir araştırma yapmak ve derslere ait bilgilerin verilmesinde bir eksiklik varsa bunu gidermektir.

Tablo 5. Öğrencilerin Halihazırdaki Bilgi Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri.

Öğrencilerin Mevcut Bilgi Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri.	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Emin Değilim		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.
SINIF DÜZEYİ										
1. Muhasebe ile ilgili yeterli bilgim var	2	3	12	31	35	43	21	10	20	3
2. Finans ile ilgili yeterli bilgim var	0	2	7	26	26	42	30	15	27	5
3. Hukuk ile ilgili yeterli bilgim var	1	2	7	23	29	46	29	13	24	6

4. Ekonomi ile ilgili yeterli bilgim var	0	3	11	26	14	38	33	28	32	3
5. Bilgisayar ile ilgili yeterli bilgim var	7	24	14	39	12	15	23	9	34	3
6. İşletme ile ilgili yeterli bilgim var	2	17	12	50	18	14	21	8	37	1

Tablo 6. Öğrencilerin Muhasebecilik Mesleği Mensupları Hakkındaki Görüşleri.

Muhasebecilik mesleğini icra edecek olanlar, ...	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Emin Değilim		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.
SINIF DÜZEYİ										
1. Her zaman dürüst, güvenilir ve tarafsız olmalıdır.	66	74	18	16	2	0	2	0	2	0
2. Her işini dikkatli ve düzenli bir şekilde yapmalıdır.	72	76	11	14	3	0	1	0	3	0
3. Her zaman kişisel yaşantısına dikkat etmelidir.	33	40	33	26	11	7	8	11	5	6
4. Her zaman yasalara uygun ve doğru bir şekilde hareket etmelidir.	55	67	19	16	4	3	5	2	7	2
5. Sadece mükellefinin menfaatini düşünmeli, vergisini azaltmaya çalışmalıdır.	4	8	14	9	9	14	25	17	38	42
6. Zorda kaldığı zamanlarda sahtecilik yapabilmelidir.	5	2	7	4	5	7	15	15	58	62

7. Kanunlara göre bilgi vermek zorunda olduğu kesimlere, yeri geldiğinde bilgi vermekten kaçınmalıdır.	5 8	11 8	13 9	22 17	39 48
8. Bir insan olarak içki ve kumar gibi kötü alışkanlıklara sahip olabilir.	3 5	10 7	15 10	22 20	40 48

Araştırmanın 2. hipotezi; muhasebe eğitiminin, öğrencilerin mesleki ve ahlaki değerleri üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu ileri sürmektedir. 2. hipotezin test edilmesinde yararlanılacak veriler, Tablo 6 da verilmiştir. Muhasebe eğitimi almış (2. sınıflar) ve almamış (1. sınıflar) iki grubun, muhasebecilik mesleği mensuplarının sahip olması gereken mesleki ve ahlaki değerleriyle ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yine *Kruskal Wallis H Testi* kullanılmıştır. Testin uygulanması sonucu hesaplanan istatistik değerleri; “her zaman dürüst, güvenilir ve tarafsız olmalıdır” seçeneği için 2,606 , “her işini dikkatli ve düzenli bir şekilde yapmalıdır” seçeneği için 0,972 , “her zaman kişisel yaşantısına dikkat etmelidir” seçeneği için 0,318 , “her zaman yasalara uygun ve doğru bir şekilde hareket etmelidir” seçeneği için 4,523 , “sadece mükellefinin menfaatini düşünmeli, vergisini azaltmaya çalışmalıdır” seçeneği için 0,010 , “zorda kaldığı zamanlarda sahtecilik yapabilmelidir” seçeneği için 0,675 , “kanunlara göre bilgi vermek zorunda olduğu kesimlere, yeri geldiğinde bilgi vermekten kaçınmalıdır” seçeneği için 0,962 ve “bir insan olarak içki ve kumar gibi kötü alışkanlıklara sahip olabilir” seçeneği için de 1,214 olarak bulunmuştur. Test istatistiklerinden “her zaman yasalara uygun ve doğru bir şekilde hareket etmelidir” seçeneğine ait istatistik hariç, bütün seçeneklere ait istatistikler %5 seviyesinde anlamlı bulunmamıştır. Söz konusu sonuç; mesleği icra edecek olanlarda bulunması gereken kişisel ve daha çok ahlaki özelliklerin, kurum tarafından öğrencilere verilemediğini ortaya koymuştur. Bu nedenle kurumdaki öğretim elemanlarının ilgili konuya ağırlık vermeleri, mezunları iş hayatına girecek olan kurumun itibarı için de gereklidir. Sonuç olarak araştırmanın 2. hipotezi olan, “muhasebe eğitimi, muhasebecilik mesleğinin gerektirdiği mesleki ve ahlaki değerler hususunda öğrencileri bilinçlendirmektedir” hipotezi reddedilmiştir. Öğrencilerin muhasebecilik mesleğine dair görüşlerinin, muhasebe eğitiminin alınıp alınmamasıyla bir ilişkisinin olup olmadığını analizi de 3. hipotezin konusudur. 3. hipotezin test edilmesi ile ilgili analizlerin yapılmasından önce Tablo 7’yi incelemekte yarar vardır. Tablo 7 incelendiğinde dikkati çekecek ilk husus; muhasebecilik mesleğini, “bazen sahtecilik yapmayı gerektiren bir meslek” olarak algılayan öğrenci sayısının azımsanmayacak derecede olmasıdır (kesinlikle katılıyorum, katılıyorum ve emin değilim cevaplarını veren, 44 öğrenci). Kurumun bu husus ile ilgili olarak düşünmesi gerektiği açıktır.

3. hipotezin testi için hesaplanan *Kruskal Wallis H* Testi istatistikleri; “şöhretli ve saygın bir meslektir” seçeneği için 4,870 , “çok para kazandıran bir meslektir” seçeneği için 14,804 ,, “toplumda çok tercih edilen bir meslektir” seçeneği için 5,077 , “çok stresli, yorucu ve zor bir meslektir” seçeneği için 9,018 , “mükellefinin defterlerini tutup vergi takibini yapan sıradan bir meslektir” seçeneği için 0,004 , “bazen sahtecilik yapmayı gerektiren bir meslektir” seçeneği için 0,269 ve “bazen de rüşvet almayı veya vermeyi gerektiren bir meslektir” seçeneği için de 0,001 olarak bulunmuştur. Hesaplanan istatistik değerlerinden ilk dördü %5’lik seviyede anlamlı bulunurken; öğrencilerin muhasebecilik mesleği ile ilgili olan “mükellefinin defterlerini tutup vergi takibini yapan sıradan bir meslektir, bazen sahtecilik yapmayı gerektiren bir meslektir ve bazen de rüşvet almayı veya vermeyi gerektiren bir meslektir”, görüşleri açısından anlamlı bulunmamıştır. Sonuç, yukarıda sıralanan öğrenci görüşlerinin verilen muhasebe eğitiminden etkilenmediğini, diğer bir ifadeyle kurumun ilgili hususta da eksikliği olduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak, araştırmanın 3. hipotezi olan ve muhasebe eğitiminin, öğrencilerin muhasebecilik mesleğine ilişkin düşüncelerini olumlu yönde etkilediğini savunan görüşü de reddedilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Muhasebecilik Mesleği Hakkındaki Görüşleri

Muhasebecilik mesleğini icra edecek olanlar, ...	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Emin Değilim		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.
SINIF DÜZEYİ										
1. Şöhretli ve saygın bir meslektir.	12	17	28	37	20	19	25	13	5	4
2. Çok para kazandıran bir meslektir.	8	15	27	46	36	22	13	5	6	2
3. Toplumda çok tercih edilen bir meslektir	14	18	26	41	32	18	14	10	4	3
4. Çok stresli, yorucu ve zor bir meslektir.	28	48	35	27	6	7	6	6	5	2
5. Mükellefinin defterlerini tutup vergi takibini yapan sıradan bir meslektir	2	3	18	20	14	15	38	29	18	23

6. Bazen sahtecilik yapmayı gerektiren bir meslektir.	4	7	3	10	9	11	25	10	49	52
7. Bazen de rüşvet almayı veya vermeyi gerektiren bir meslektir..	4	5	4	7	7	7	21	15	54	56

6. Sonuç ve Değerlendirme

Çalışma, öncelikle muhasebe ve muhasebecilik ile ilgili mesleki bilgi almaya istekli olan öğrencilerin çoğunluğunun, düşünülenin aksine düz lise mezunları olduğunu göstermiştir. Ancak bu husus ile ilgili olarak; eğitim kurumunun bulunduğu coğrafyadaki ticaret lisesinin varlığı ve eğer varsa mezun verdiği öğrenci sayısı gibi faktörlerin de dikkate alınarak bir yargıda bulunulmasının, yapılabilecek en doğru hareket olacağı unutulmamalıdır.

Ayrıca eğitimi alan öğrencilerden kız olanların sayısı, erkek öğrencilerin sayısından neredeyse %40 daha fazladır. Bu ise ileride yapılacak çalışmalarda, nedeninin aranması gereken bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Çalışma sonuçları, muhasebe eğitiminin, muhasebecilik mesleği ile ilgili bilgiler açısından Çankırı MYO özelinde öğrencileri yeterince bilgilendirdiğinin dışında olumlu bir sonuç ortaya koymamıştır. Öyle ki öğrencilerin azımsanmayacak kısmı muhasebecilik mesleğinin, bazen sahtecilik yapmayı gerektiren bir meslek olduğunu ve bazen de rüşvet almayı veya vermeyi de gerektireceğini dile getirmişlerdir. Bu ilginç bulgunun, diğer eğitim kurumlarında yapılacak araştırmalarla da desteklenmesi durumunda, eğitim kurumlarının mevcut eğitim sistemlerini yeniden gözden geçirmesini gerektiren bir sonuç niteliğinde olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Büyükmirza, H.K. (2009). Maliyet ve yönetim muhasebesi (14.baskı). Ankara:Gazi Kitabevi.
- Çankırı Karatekin Üniversitesi Meslek Yüksekokulu. (2010). Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programı. 23 Ekim 2010, http://myo.karatekin.edu.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=177&Itemid=192.
- Ekşi, İ.H., Özçalıcı, M. ve Büyükkonuklu, B. (2011). Meslek Algılanmasında Etkili Olan Faktörler: Muhasebecilik Örneği. Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim/2011, 67-80.
- Fisher, R. & Murphy, V. (1995). A pariah profession? Some student perceptions of accounting and accountancy. Studies in Higher Education, 20 (1), 45-59

- Günay, O. (2010). Korelasyon ve regresyon analizi. 17 Aralık 2010, http://tip.erciyes.edu.tr/Ders_Notlari/Temel_tip/Tip_Egitimi/Osman_Gunay/D%C3%96NEMI%20B%C4%B0YO%C4%B0STAT%C4%B0ST%C4%B0K%20I/KORELASYON%20VE%20REGRESYON%20ANAL%C4%B0Z%C4%B0slat.pdf
- International Federation of Accountants. (2010). IES 1, IES 2, IES 3, IES 4, IES 5, IES 6, IES 7, IES 8. Retrieved October 20, 2010 from <http://www.ifac.org/Education/Resources.php>
- İbiş, C. (2002). Bilgi çağında muhasebecilik mesleğinin geleceği ve yeni muhasebeci kimliği. 17. Türkiye Muhasebe Kongresi: 10;12 Ekim 2002 – İstanbul: Türmob Yayınları 199.
- Karayalçın, Y. (1977). Muhasebe uzmanlığı mesleğinin kanun yolu ile düzenlenmesinde tartışmalı olan hususlar niçin ve nasıl giderilebilir?. Türkiye’de muhasebe uzmanlığı ve gerekli yasal tedbirler. Türkiye Muhasebe Uzmanları ile Ortaklaşa Düzenlenen Konferans: 22-23 Aralık – Ankara: Banka ve Ticaret Hukuk Araştırma Enstitüsü.
- Kurnaz, N. ve Gümüş, Y. (2010). Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Mesleği İle İlgili Etik Dışı Davranışlara İlişkin Algı Analizi: Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Örneği. Mufad Journal, Sayı 46, 157-174.
- Kutlu, H.A. (2008). Muhasebe meslek mensupları ve çalışanların etik ikilemleri: Kars ve Erzurum illerinde bir araştırma. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63 (2), 144-170.
- Marşap, B. (1995). Muhasebe mesleğinde iş tatmininin Türkiye açısından incelenmesi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Myer, J.C. (1931). Teaching the accountant the history and ethics of his profession. The Accounting Review, 6 (1), 47-50.
- Özcan, İ., Ünal, F. ve Helhel, Y. (2009). Muhasebe Programı Öğrencilerinin Cinsiyet ve Öğretim Durumunun Muhasebe Mesleğine Yönelik Tutumları ile İlişkilendirilmesi. Mufad Journal, Sayı 41, 170-181.
- Terim, B. ve Öztürk, A. (2009). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Gördes Meslek Yüksekokulunda Bir Uygulama. Celal Bayar Üniversitesi SBE Sosyal Bilimler, Cilt :7 Sayı :2, 153-168.
- Turner, L.E. (2006). Learning from accounting history: will we get it right this time? Issues In Accounting Education, 21 (4), 383-407.
- Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği. (2010). TMUD’ un kuruluşu. 13 Ekim 2010, <http://www.tmud.org.tr/Icerik.aspx?KatID=1&YaziID=11>
- Türk Dil Kurumu. (2010). Büyük Türkçe Sözlük. 10 Ekim 2010, <http://tdkterim.gov.tr/bts>